

۱۷ سپتمبر 2023

دوکتور نور احمد خالدي

دهليز واخان و اهميت جيو اکونوميک و جيو ستراتژيک آن! در قاموس کبير افغانستان

سؤال این است، که اعمار راههای ترانزیتی از طریق دهليز واخان برای افغانستان و کشورهای همجوار واخان چه اهميت دارد؟

موقعیت:

دهليز یا کوریدور واخان یا پامير در شمال شرق افغانستان از جمله ولسوالیهای ولایت بدخشان میباشد که مرکز آن قریه خاندود است. در شمال این منطقه کشور تاجیکستان، در جنوب پاکستان و در شرق جمهوری مردم چین موقعیت دارند. طول آن از اشکاشم تا سرحد چین 350 کیلومتر، عرض آن در نزدیکی اشکاشم 18 کیلومتر، در شرق سرحد مشترک با چین 60 کیلومتر و در وسط از قره بولق در سرحد تاجیکستان تا سرحد بروغیل در مرز با گلگیت-بالستان اشغالی پاکستان در کشمیر 70 کیلومتر است. جمعاً با 14 هزار کیلومتر مربع مساحت واخان بنام بام دنیا معروف است زیرا ارتفاع وسطی آن از سطح بحر 4 هزار متر میباشد. هرچهار جناح این دهليز را کوههای سر به فلک کشیده پامير در شمال، تیان شان در شرق، قراقرم در جنوب و هندوکش در غرب احاطه کرده اند. از همین جهت دهليز واخان صرف در سه ماه تابستان از طریق یک سرک سنگلاخی قابل عبور و مرور بوده در متبقي نه ماه پوشیده از برف و با درجه حرارت متوسط منفي 30 درجه سانتی گراد، بسیار سرد میباشد.

تاریخ:

از نظر تاریخی دهليز واخان یکی از شاخه های جنوبی راه ابریشم محسوب می گردید که چین را به آریانای باستان و هندوستان وصل مینمود. در قرن سیزدهم میلادی جهانگرد یونانی مارکوپولو از طریق دهليز واخان به چین مسافرت نمود. همچنان در اواخر قرن نهم لارد کورزون و ایسرای هند برطانوی نیز از این دهليز عبور کرد. بعد از اشغال قلمروهای امپراطوری ابدالی در کشمیر و چترال توسط رنجیت سنگ و متعاقباً توسط انگلیسها، و در هیاهوی بازی بزرگ استعماری بریتانیای کبیر با روسیه تزاری در اواخر قرن نهم، وبا تحمیل خط دیورند و حکمیت در تعیین سرحدات شمالی افغانستان و ادامه آن در واخان تا سرحد چین، انگلیسها به ایجاد دهليز واخان متعلق به افغانستان یک منطقه حایل میان هند برتانوی و قلمروهای آسیای مرکزی روسیه تزاری نایل شدند.

اهمیت دهليز واخان برای افغانستان و ممالک همجوار

دهليز واخان افغانستان را مستقیماً به جمهوری مردم چین متصل میسازد. چین امروز به مثابه دومین قدرت اقتصادی-صنعتی دنیا میباشد، که با سرعت انکشاف موجوده به زودی از امریکا سبقت بسته به اولین قدرت اقتصادی جهان مبدل خواهد شد. برای استفاده در صنایع خود، چین به منابع هنگفت مواد معدنی، نفت و گاز ضرورت دارد و برای تغذیه نفوس 1.4 ملیارد نفری خود به محصولات زراعتی نیازمند است که افغانستان میتواند به مثابه عرضه کننده این مواد در همسایگی چین از موقعیت مهم استراتژیک خود استفاده زیاد نماید. اعمار شاهراه موتري دهليز واخان و خط آهن دهليز واخان و اتصال آن به شاهراه قراقرم که در فاصله یکصد کیلومتري شرق کوتل واخجیر در سرحد چین با افغانستان می گذرد، افغانستان را قادر میسازد به شهر کاشغر در ایالت سینکیانگ چین بدون عبور از کشورهای ازبکستان، تاجیکستان و قرغزستان متصل گردد. همچنان یک شاخه از شاهراه دهليز واخان میتواند از طریق کوتل خرگوش از سرحد با تاجیکستان عبور نموده به شاهراه پامير که تاجیکستان را با قرغزستان اتصال میدهد متصل شده ارتباط ترانزیتی افغانستان را با قرغزستان تأمین نماید.

برای پاکستان اتصال به کشورهای آسیای مرکزی از طریق واخان اهميت فوق العاده ستراتژیک دارد. با اعمار شاهراه موتري دهليز واخان و خط آهن دهليز واخان در خاک افغانستان و اتصال آن به شاهراه قراقرم پاکستان

د پانو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لېکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

قادر خواهد شد تا از طریق احداث شاهراه 250 کیلومتری چینرال-موریچ Morich-کوئتل کچ Kech سرحد و اخان را عبور نموده به شاهراه موتری و خط آهن دهلیز و اخان متصل شده به آسیای مرکزی از طریق دهلیز و اخان دست یابد.

در عین زمان هندوستان همین اکنون در جریان اعمار شاهراه دو هزار کیلومتری لداخ در شمال کشمیر قرار دارد که قرار است در سال 2026 تکمیل گردد. هرگاه شرایط سیاسی هندوستان و پاکستان اجازه دهد اتصال این شاهراه با دهلیز و اخان تمام نیمقاره هند را به آسیای مرکزی متصل میسازد.

بدین گونه امکانات آن موجود است تا و اخان به مثابه نقطه وصل ترانزیتی کشورهای افغانستان، چین، پاکستان، هندوستان، تاجیکستان و قرغزستان میدل گردد.

موانع در راه احداث شاهراه ترانزیتی دهلیز و اخان

در دو سال حاکمیت طالبان در افغانستان علاقمندی برای اعمار شاهراه ترانزیتی دهلیز و اخان در افغانستان بیشتر شده است. همین اکنون کار احداث 49 کیلومتر سرک خامه چغله در دهلیز و اخان توسط طالبان جریان دارد. راپورهای مطبوعات نشان میدهد که تا کنون دوبار امیرخان متقی وزیر خارجه سرپرست طالبان به وزیر خارجه چین اعمار پروژه شاهراه ترانزیتی دهلیز و اخان را پیشنهاد نموده است. متأسفانه تاکنون چینیایی ها در این مورد جواب مساعد نداده اند. بی علاقگی چینیاییها در اعمار این پروژه از سه نقطه نظر میباشد:

اول- اعمار شاهراه ترانزیتی دهلیز و اخان در منطقه کوهستانی و بسیار سرد 9 ماه پوشیده از برف به احداث چند تونل نیاز دارد که از یکطرف مصارف اعمار آنرا بسیار گران میسازد و از جانب دیگر مصارف حفظ و مراقبت آن نیز فوق العاده سنگین خواهد بود. تخمین گردیده که تنها 350 کیلومتر این شاهراه از سرحد چین تا اشکاشم 4 میلیارد دالر مصارف خواهد داشت. برای مقایسه مشکلات افغانستان را در باز نگهداشتن شاهراه سالنگ میان آنگران و خنجان که از 30 کیلومتر و ارتفاع 2000 متر بیشتر نیست در ماههای زمستان در نظر بگیریم. حالا اینرا با 350 کیلومتر شاهراه پیشنهادی دهلیز و اخان در ارتفاع 4000 متر که 9 ماه سال پوشیده از برف خواهد بود مقایسه کنیم تا مشکلات عظیم و مصارف هنگفت حفظ و مراقبت آنرا بتوانیم درک نماییم. در موجودیت شاهراهها و خطوط آهن از شهر کاشغر تا حیرتان از طریق قرغزستان و ازبکستان که چین را هم اکنون به افغانستان بدون گذشتن از موانع طبیعی و جوی دهلیز و اخان وصل میکند، احداث شاهراه دهلیز و اخان برای چین در شرایط امروزی و با حجم موجوده مواد ترانزیتی از نظر اقتصادی ارجحیت لازم را ندارد.

دوم- امریکا میکوشد با استفاده از گروههای تروریست منطقه ایالت سنکیانگ چین را بی ثبات سازد تا جلو موفقیت پروژه های ترانزیتی بلت اند رود چین را در آسیای مرکزی مختل سازد. برای چینیاییها اعمار شاهراه ترانزیتی دهلیز و اخان و افزایش عبور و مرور قابل ملاحظه از این طریق دسترسی گروههای تروریستی را به ایالت سنکیانگ چین تسهیل خواهد کرد و مشکلات و امنیتی متعددی برای چینیاییها فراهم خواهد کرد.

سوم- اخیراً چینیاییها با پاکستان و افغانستان توافق نموده اند که با احداث شاهراه مناسب ترانزیتی از پشاور به کابل افغانستان را به پروژه سی پاک یا شاهراه قراقرم متصل سازند. با تکمیل این پروژه نیازی به شاهراه دهلیز و اخان تا آنجا که به چینیاییها مربوط میگردد موجود نخواهد بود.

قاموس کبیر افغانستان

جغرافیه			
اسم یا کلمه	کتگوری	معرفی مختصر	معلومات مکملتر
دهلیز و اخان	دهلیز	سوال این است که اعصار راههای ترانزیتی از طریق دهلیز و اخان برای افغانستان و کشورهای همجوار و اخان چه اهمیت دارد؟	دهلیز و اخان و اهمیت جیواکونومیک و جیو ستراتیژیک آن
		موقعیت:	دهلیز یا کوریدور و اخان یا پامیر در شمال شرق افغانستان از جمله ولسوالیهای ولایت بدخشان میباشد که مرکز آن قریه خاندود است. در شمال این منطقه کشور تاجیکستان، در جنوب پاکستان و در شرق جمهوری مردم چین موقعیت دارند. طول آن از اشکاشم تا سرحد چین 350 کیلومتر، عرض آن در نزدیکی اشکاشم 18 کیلومتر، در شرق سرحد مشترک با چین 60 کیلومتر و در وسط از قره بولق در سرحد تاجیکستان تا سرحد بروغیل در مرز با گلگیت-بالمستان اشغالی پاکستان در کشمیر 70 کیلومتر است. جمعاً با 14 هزار کیلومتر مربع مساحت و اخان بنام دنیا معروف است زیرا ارتفاع وسطی آن از سطح بحر 4 هزار متر میباشد. هرچهار جناح این دهلیز را کوههای سر به فلک کشیده پامیر در شمال، تیان شان در شرق، قراقرم در جنوب و هندوکش در غرب احاطه کرده اند. از همین جهت دهلیز و اخان صرف در سه ماه تابستان از طریق یک سرک سنگلاخی قابل عبور و مرور بوده در متبانی نه ماه پوشیده از برف و با درجه حرارت متوسط منفی 30 درجه سانتی گراد، بسیار سرد میباشد...

د پانو شمیره: له 2 تر 2

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلینکي د لیکنیزی بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لوی